

TOSHKENT AMALIY FANLAR UNIVERSITETI

PEDAGOGIKA KAFEDRASI

Fan: UMUMIY PEDAGOGIKA

PO': D.T.Sobirov

O‘quvchilarning ilmiy dunyoqarashini shakllantirish. Aqliy tarbiya. Mafkuraviy tarbiya. Ma’naviy-axloqiy tarbiya.

REJA:

1. Dunyoqarash haqida tushuncha.
2. Aqliy tarbiyaning mazmun-mohiyati va komponentlari.
3. Ma’naviy-axloqiy xulq-atvorni shaklantirish metodlari.
4. Oilada bolalarni ma’naviy-axloqiy tarbiyalash mazmuni.

Ilmiy dunyoqarash va tafakkurni shakllantirish. Dunyoqarash tabiat, ijtimoiy jamiyat, tafakkur hamda shaxs faoliyati mazmunining rivojlanib borishini belgilab beruvchi dialektik qarashlar va e'tiqodlar tizimidir. Mazkur tizim doirasida ijtimoiy-g'oyaviy, falsafiy, iqtisodiy, tabiiy-ilmiy, ma'naviy-axloqiy, estetik, huquqiy va ekologik bilimlar negizida shakllangan e'tiqodlar asosiy tarkibiy unsurlar sifatida namoyon bo'ladi.

Dunyoqarash «dunyoni tushuntirish», «dunyoni his qilish», «ifodani idrok qiliish»

kabi tushunchalar bilan yaqin ma’nodosh ekanligini aytish joiz.

Dunyoqarash

tushunchasi mafkura tushunchasi bilan aloqador. Mafkura bizning nazarimizda

mehnatsevarlikka, milliy ong, milliy g‘oya, milliy g‘ururni tarbiyalashga, o‘zni-

o‘zi anglashga, millatimiz bosib o‘tgan tarixiy taraqqiyot yo‘liga qanday yondashishimizni bilishga, qadriyatlarimiz, urf-odatlarimiz, rasm-rusmlarimizni

qayta tiklashga va yanada rivojlantirishga qaratilgan

Mafkura bizning nazarimizda mehnatsevarlikka, milliy ong, milliy g'oya, milliy g'ururni tarbiyalashga, o'zni-o'zi anglashga, millatimiz bosib o'tgan tarixiy taraqqiyot yo'liga qanday yondashishimizni

bilishga, qadriyatlarimiz, urf-odatlarimiz, rasm-rusmlarimizni qayta tiklashga va yanada rivojlantirishga qaratilgan dunyoqarash «dunyoni tushuntirish», «dunyoni his qilish», «ifodani idrok qiliish» kabi tushunchalar bilan yaqin ma'nodosh ekanligini aytish joiz. Dunyoqarash tushunchasi mafkura tushunchasi bilan aloqador

Dunyoqarash kishilarning turmush tarzi, hayoti, axloq-
odobi, madaniyatini yanada o‘zida mujassamlashtirgan

tasavvurlar, bilimlar yig‘indisidir.

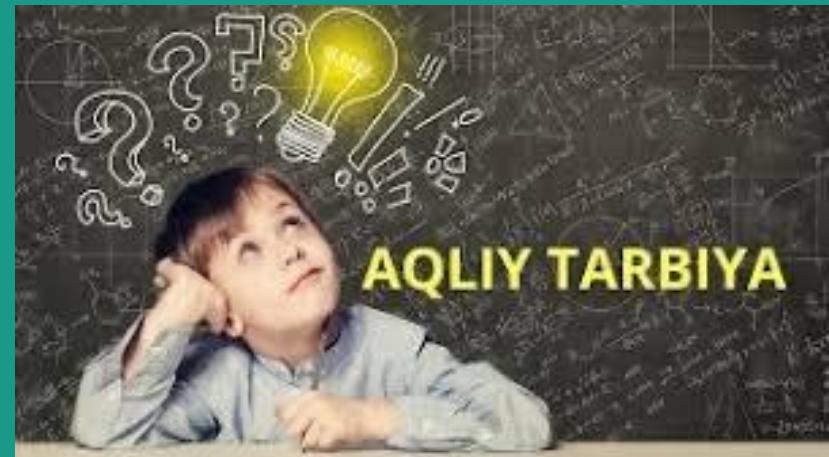
Muayyan dunyoqarashga ega bo‘lishs haxsda atrof-
muhit, ijtimoiy
munosabatlar, mehnat faoliyati va ishlab chiqarish
jarayoni, sub’ektlarga nisbatan
ma’lum munosabatning qaror topishi, shuningdek,
shaxs tomonidan zimmasidagi
ijtimoiy burchlarini to‘laqonli anglash va ularni
bajarishga nisbatan mas’uliyat
tuyg‘usiga ega bo‘lishi uchun zamin yaratadi.

Aqliy tarbiya

Aqliy tarbiya va ilmiy dunyoqarashning asosiy belgilari va mohiyati. Shaxs dunyoqara-shining shakllanishida aqliy tarbiya muhim o'rinn tutadi. Aqliy tarbiya shaxsga tabiat va jamiyat taraqqiyoti to'g'risidagi bilimlarni berish, uning aqliy (bilish) qobiliyati, tafakkurini shakllantirishga yo'naltirilgan pedagogik faoliyat bo'lib, uni samarali yo'Iga qo'yish asosida dunyoqarash shakllanadi

— Aqliy Tarbiya

Aqliy tarbiya o'quvchilarni ilm-fan, texnika, texnologiya hamda ishlab chiqarish sohalarida qo'lga kiritilayotgan yutuqlar bilan tanishtirish, ularda ijodiy, erkin, mustaqil fikrlash ko'nikmalarini hosil qilishga zamin yaratadi

*Aqliy tarbiya jarayonida
quyidagi vazifalar
hal etiladi:*

1. Tarbiyalanuvchilarga ilmiy bilimlarni berish.
2. Ularda ilmiy bilimlarni o'zlashtirishga nisbatan ongli munosabatni qaror toptirish.
- 3. Mavjud bilimlardan amaliyotda foydalanish ko'nikma va malakalarini tarkib toptirish.

- 4. Bilimlarini doimiy ravishda boyitib borishga intilish tuyg'usini shakllantirish.**
- 5. Bilimlarni o'zlashtirishga yordam beradigan psixologik qobiliyatlar (nutq, diqqat, xotira, tafakkur, ijodiy xayol) va xususiyatlar (aniq maqsadga intilish, qiziquvchanlik, kuzatuvchanlik, mustaqil fikrlash, ijodiy tafakur yuritish, o'z fikrini asoslash, mavjud ma'lumotlarni umumlashtirish, guruhlashtirish, mantiqiy xulosalar chiqarish va hokazolar)ni rivojlantirish.**

Mafkuraviy Tarbiya:

Mafkuraviy tarbiya – inson, ijtimoiy guruh, millat, jamiyat dunyoqarashini shakllantirishga, ularni muayyan maqsadlarni ifoda etadigan g'oyaviy bilimlar bilan qurollantirishga yo'naltirilgan jarayon

**O'zbekiston sharoitida
mafkuraviy tarbiyaning
asosiy vazifasi –
xalqimizning asriy orzu-
istiklari, maqsadlarini,
milliy mafkuramizning
mohiyatini keng
jamoatchilikka
tushuntirish, ayniqsa,
yoshlar ongiga
singdirishdan iboratdir.**

Mafkuraviy tarbiya jamiyatda, avvalambor, oila, maktabgacha yoshdagi bolalar muassasalari, maktablar, litsey, kollejlar, oliy o'quv yurtlari, ommaviy axborot vositalari, jamoat tashkilotlarining birgalikdagi faoliyatini taqozo qiladi. Uzluksiz ta'lim tizimi mafkuraviy tarbiyani olib boruvchi asosiy bo'g'indir, zero mafkuraviy maqsadlarni kishilar, ayniqsa, yoshlar ongiga singdirish vazifasi, asosan, ana shu tizim orqali amalga oshiriladi.

Ma'naviy-Axloqiy Tarbiya - yagona ijtimoiy tarbiya jarayonining tarkibiy qismi

Ma'naviy-axloqiy ongni shakllantirish metodlari.

Ushbu metodning asosiy vazifalariga quyidagilar kiradi:

- 1) tarbiyanuvchilarda ijobiy axloqiy hislarni uyg'ota olish, hikoya qahramonlariga hamdardlik bildirish - yutug'idan quvonib, muvafaqqiyatsizligiga birgalishib achinish;
- 2) tarbiyanuvchilarga tushunarsiz bo'lgan ayrim axloq qoidalarining mazmunini ochib berish;
- 3) ma'naviy-axloqiy mavzulardagi hikoyalardan mashg'ulotlarda, sayrlarda, tarbiyanuvchilarning o'z hayoti bilan bog'liq bo'lgan joylarda hamfoydalanish.

O'quvchilarda ma'naviy-
axloqiy tarbiyani
shakllantirish ularning
ma'naviy dunyosini, ongini,
axloqiy hislarini, shaxsiy
sifatlari va xulqini
tarbiyalash hamda
rivojlantirishni taqozo etadi.

Ma'naviy-axloqiy tarbiyaning asosiy tamoyillariga quyidagilar kiradi:

ma'naviy-axloqiy tarbiyaning ma'lum maqsadga qaratilganligi; ta'lim-tarbiya ishiga o'quvchi shaxsini hurmat qilgan holda yondashish; ma'naviy-axloqiy tarbiyani hayot va amaliyot bilan bog'lab olib borish

Mashq metodining samaradorligi quyidagi shart-sharoitlarni hisobga olishni talab qiladi:

- 1) mashqlar tizimi;
- 2) ularning mazmuni;
- 3) mashqning tushunarli bo'lishi;
- 4) hajmi;
- 5) takrorlash tezligi;
- 6) nazorat va tuzatish;
- 7) tarbiyalanuvchilarning individual o'ziga xosliklari;
- 8) mashqni bajarish joyi va vaqt;
- 9) individual, guruhli va jamoaviy mashq shakllarini uygunlashtirish;
- 10) motivasiya hosil qilish va rag'batlantirish.

o'quvchilarning faolligi; jamoada tarbiyalash;
tarbiyaviy ishning tizimliligi va izchilligi;
tarbiyaviy ishning ta'sirchanligi; oila, ta'lif
muassasasi, davlat va nodavlat tashkilotlar hamda
kattalar tarbiyaviy ta'sirining birligi; o'quvchidagi
ijobiy sifatlarga suyanish; o'quvchi shaxsini har
tomonlama rivojlantirishni ko'zda tutish

Ma'naviy-axloqiy ongni shakllantirish metodlari: hikoya, tushuntirish, etik suhbat, izohlash, nasihat, o'git, ko'rsatma, namuna va boshqalar

E'tiboringiz
uchun
Rahmat!